

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΜΙΑΣ ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΑΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΦΥΛΟΥ

Λευκωσία, 17 Φεβρουαρίου 2020

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Το παρόν σημείωμα έχει συνταχθεί από τους Enrique Aldaz-Carroll και Reena Badiani-Magnusson. Οι συγγραφείς είναι ευγνώμονες προς το προσωπικό του Γραφείου του Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ στην Κύπρο, τη συνεισφορά των εμπειρογνομώνων συμβούλων, Fiona Mullen, Σοφία Παπασταύρου και Mertkan Hamit, τη συμμετοχή ομάδων διαβούλευσης και τον ομότιμο αξιολογητή από την Παγκόσμια Τράπεζα για την επικοινωνιακή κριτική τους.

Η παρούσα παρουσίαση PowerPoint αποτελεί μια σύνοψη της ήδη δημοσιευμένης εργασίας η οποία εκπονήθηκε το 2015-16 για τις δύο διαπραγματευτικές ομάδες υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και χρηματοδοτήθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα και τους ίδιους πόρους του Γραφείου του Ειδικού Συμβούλου του ΓΓ του ΟΗΕ μαζί με ένα καταπιστευματικό κεφάλαιο συνεργασίας Ηνωμένων Εθνών-Διεθνούς Τράπεζας. Οι αξιολογήσεις και προβλέψεις βασίζονται στην κατάσταση και πορεία των διαπραγματεύσεων κατά τον δεδομένο χρόνο (Παγκόσμια Τράπεζα 2016). Η ανάλυση στηρίχθηκε σε προηγούμενες εργασίες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος Οικονομικής Ανάλυσης για τη Μεγέθυνση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, το οποίο χρηματοδοτείται μέσω του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΚ) 389/2006 της 27ης Φεβρουαρίου 2006 για τη χρηματοδοτική στήριξη. Χρηματοδοτική στήριξη παρείχε επίσης και η Σουηδία και τη διαχείριση ανέλαβε το Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΟΗΕ (UNDP), καθιστώντας δυνατή τη σύσταση ομάδων εστίασης (focus groups) στην Ελληνοκυπριακή και την Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Επιπρόσθετα, η ανάλυση αντλεί στοιχεία από μια επικεντρωμένη μελέτη του διαφορετικού αντίκτυπου που θα είχε μια συνολική λύση στους άντρες και στις γυναίκες. Στην εκπόνηση της ανάλυσης σημαντικό ρόλο είχαν οι άτυπες διαβουλεύσεις με βασικούς ενδιαφερόμενους στις δύο κοινότητες, και η εκτεταμένη υφιστάμενη βιβλιογραφία σχετικά με την ανισότητα ανάμεσα στα φύλα και το θέμα φύλου, ειρήνης και ασφάλειας στην Κύπρο συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων των μελών της Τεχνικής Επιτροπής για θέματα Ισότητας Φύλων και των μελών της Συμβουλευτικής Ομάδας για θέματα φύλου (GAT/PRIO 2012).

Οι απόψεις που εκφράζονται στην παρούσα παρουσίαση PowerPoint δεν αντανακλούν οποιαδήποτε επίσημη άποψη του ΟΗΕ ή των Μελών της Εκτελεστικής Επιτροπής της Παγκόσμιας Τράπεζας, ούτε προορίζονται να διαμορφώσουν οποιαδήποτε κρίση σχετικά με το νομικό ή άλλο καθεστώς των εν λόγω εδαφών.

Συνοπτικά

Τα οφέλη της επανένωσης υπερτερούν του κόστους;

Ποιες είναι οι πολιτικές στήριξης που απαιτούνται προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη της επανένωσης;

Η καθυστέρηση της λύσης ενέχει κάποιο κόστος;

Συμπέρασμα

Τα οφέλη της επανένωσης υπερτερούν του κόστους;

Ναι, και για τις δύο πλευρές και σε πολλαπλές διαστάσεις:

α) Εισοδήματ
α

γ) Επενδύσεις

δ) Θέσει
ς
Εργα
σίας

β) Εμπόριο

1

α)

Αντίκτυπος στα εισοδήματα

Λόγω της υψηλότερης οικονομικής ανάπτυξης, τα Κυπριακά εισοδήματα θα αυξηθούν κατά ένα **επιπρόσθετο 7%** εντός της δεκαετίας που θα ακολουθήσει την επανένωση.

Η επανένωση με υποστηρικτικές πολιτικές θα μπορούσε να επιφέρει ετήσια αύξηση της Ελληνοκυπριακής (ΕΚ) και της Τουρκοκυπριακής (ΤΚ) οικονομίας κατά ένα **επιπρόσθετο 0,4 τοις εκατό** και ένα **επιπρόσθετο 1,8 τοις εκατό** αντιστοίχως.

Κατά τη δεκαετία που θα ακολουθήσει την επανένωση, τα ΤΚ εισοδήματα θα μπορούσαν να φθάσουν στο 75% των ΕΚ εισοδημάτων, σε αντίθεση με ποσοστό 67% σε ένα σενάριο παραμονής στο *status quo* .

...Τα οφέλη ωστόσο διαφέρουν καθότι το περιβάλλον ενδεχομένως να περιορίσει την ικανότητα των ανθρώπων να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες ευκαιρίες. Η χαλάρωση αυτών των περιορισμών θα αυξήσει τον αντίκτυπο της επανένωσης και την ισότητα.

Η παρούσα αξιολόγηση ενσωματώνει τη διάσταση φύλου για να εκτιμήσει τον τρόπο με τον οποίο ο αντίκτυπος ενδεχομένως να διαφέρει.*

*Μια πλήρης αξιολόγηση της διάστασης φύλου ήταν πέραν του πεδίου εφαρμογής του έργου που πραγματοποιήθηκε, δηλαδή αυτή η εργασία δεν αναφέρεται σε ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ, νομοθετικά κενά ή επιβολή νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, σε θέματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες εργαζόμενοι και οι οικιακοί βοηθοί μεταξύ άλλων. Σημειώνουμε ωστόσο ότι θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση δίκαιων όρων απασχόλησης, αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης και ασφάλειας των πληθυσμιακών ομάδων.

Αντίκτυπος στο εμπόριο

- Η ομαλοποίηση των σχέσεων και η εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων και προτύπων προϊόντων ενδεχομένως να τριπλασιάσουν το ενδο-νησιωτικό εμπόριο. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες και εισροές σε ολόκληρο το νησί θα μειώσει τις σταθερές δαπάνες αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα.

Το διεθνές εμπόριο θα επεκταθεί σε σημαντικό βαθμό:

- Το ΑΕΠ των ΕΚ θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 3,4% μέχρι το 2035 με βάση απλά την προϋπόθεση εξαγωγής αγαθών και υπηρεσιών στην Τουρκία. Εξαγωγές υπηρεσιών: περιλαμβάνουν επιχειρηματικές υπηρεσίες, ναυτιλιακά, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τουρισμό.

Με υποστηρικτικές συμπληρωματικές πολιτικές, οι ΤΚ εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κυρίως στην ΕΕ θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 12,2% το τρέχον ΑΕΠ των ΤΚ μέχρι το 2035. Εξαγωγές: τουριστικά και γεωργικά προϊόντα.

1

γ)

Αντίκτυπος στην επενδύσεις

Μία λύση θα δώσει ώθηση στις επενδύσεις: Η ενοποίηση των συστημάτων ενέργειας, μεταφορών και υδάτων θα μπορούσε να παράγει ευκαιρίες επενδύσεων αξίας €1,1 δισεκατομμυρίου εντός 2-3 ετών μετά τη λύση.

Αυτές οι επενδύσεις θα παρέχουν καλύτερες και φθηνότερες υπηρεσίες υποδομών για τους Κύπριους πολίτες και τις επιχειρήσεις, αυξάνοντας την ευημερία των Κυπρίων και την ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα.

Η επανένωση θα ανοίξει επίσης ένα παράθυρο ευκαιρίας για μεγαλύτερες ιδιωτικές επενδύσεις στην Κύπρο:

Η Κύπρος θα μπορούσε να καταστεί μια «νήσος σταθερότητας» σε μια ολοένα και πιο ασταθή περιοχή, και θα επωφελείτο των πανάρχαιων πολιτιστικών και οικονομικών δεσμών της με τους γείτονές της στη Μεσόγειο.

Η χαμηλότερη οικονομική αβεβαιότητα θα προωθήσει ένα ευνοϊκότερο περιβάλλον για επιχειρήσεις και για ευημερία.

Η επίλυση του περιουσιακού θα βοηθήσει στην ενίσχυση του επιχειρηματικού κλίματος στην Κύπρο και θα επιτρέψει σε ολόκληρο το νησί να αναπτυχθεί πλήρως για να παρέχει μεγαλύτερο πλούτο και θέσεις εργασίας.

Μια λύση θα διευκολύνει επίσης την εκμετάλλευση των κοινών πόρων.

1

δ)

Αντίκτυπος στις θέσεις εργασίας

Μια ευρύτερη οικονομία, η αύξηση του εμπορίου και οι μεγαλύτερες επενδύσεις θα δημιουργήσουν πολλές θέσεις απασχόλησης σε ολόκληρο το νησί.

Η ελεύθερη διακίνηση εργατικού δυναμικού και κεφαλαίων θα κάνει την οικονομία πιο παραγωγική, καθώς θα γίνει βέλτιστη χρήση των εργαζομένων και των οικονομικών.

Μεσοπρόθεσμα τα ποσοστά απασχόλησης θα αυξηθούν σε ολόκληρο το νησί, αλλά κυρίως στην ΤΚ κοινότητα.

Την αύξηση των θέσεων εργασίας θα προωθήσουν ο κατασκευαστικός και τουριστικός τομέας λόγω νέων επενδύσεων υποδομών.

Τυχόν άνοδος στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού εντός του νησιού πιθανόν να είναι προσωρινή και να παράγει θετικά καθαρά αποτελέσματα.

Η μετάβαση προς μια αποδοτική διοίκηση και έναν μεγαλύτερο ιδιωτικό τομέα θα επιφέρει ορισμένες προσωρινές δαπάνες προσαρμογής - η απασχόληση θα σημειώσει άνοδο σε ορισμένους τομείς ενώ σε άλλους θα συρρικνωθεί.

Οι δαπάνες προσαρμογής μπορούν να μετριαστούν με κοινωνική προστασία που βοηθά τους εργαζόμενους να μεταβούν σε νέες θέσεις εργασίας με εκ νέου κατάρτιση και συνδρομή (όπως έγινε και κατά την προσχώρηση νέων μελών της ΕΕ).

Οι άντρες και οι γυναίκες θα είναι σε θέση να συμμετέχουν και να επωφελούνται επί ίσοις όροις από τη διεύρυνση των θέσεων εργασίας;

Οι διαφορές μεταξύ των φύλων στον τομέα της παιδείας έχουν μειωθεί με την πάροδο του χρόνου και στις δύο κοινότητες, με αποτέλεσμα οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας να βρίσκονται σε καλύτερη θέση να συμμετέχουν σε ένα φάσμα θέσεων εργασίας.

Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των φύλων σε ότι αφορά τις οικονομικές ευκαιρίες εξακολουθούν να είναι έντονα ορατές, και επηρεάζουν την επιλογή θέσεων εργασίας, σταδιοδρομίας, αμοιβών και κινητικότητας.

Σημαντικές διαφορές στη συμμετοχή και στις δύο κοινότητες: η συμμετοχή του γυναικείου εργατικού δυναμικού είναι κατά 20% χαμηλότερη σε σύγκριση με εκείνη των αντρών στην ΤΚκ το 2018, και 10% χαμηλότερη στην ΕΚκ.

Ανάμεσα σε εκείνους που δεν έχουν έχουν μια θέση εργασίας, πολλοί είναι διατεθειμένοι να συμμετέχουν. Και στις δύο κοινότητες, περίπου 1 στις 7 γυναίκες που δεν εργάζεται είναι έτοιμη και διατεθειμένη να εργαστεί.

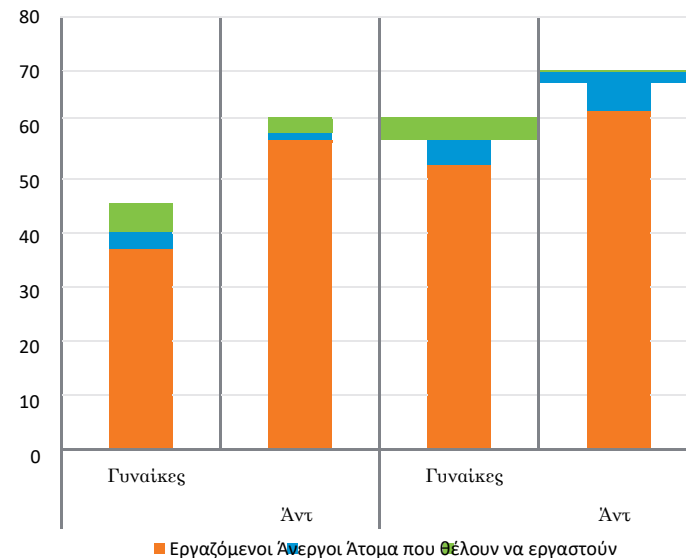
Η απασχόληση των ΤΚ γυναικών θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 25% με ευκαιρίες για εκείνες οι οποίες είναι έτοιμες να εργαστούν, ενώ στις ΕΚ το ποσοστό θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 17%.

Η ενίσχυση της ισότητας των φύλων στο χώρο εργασίας αποτελεί έξυπνα οικονομικά (↑ μεγέθυνσης). Η αντιμετώπιση των περιορισμών συμμετοχής του εργατικού δυναμικού του μισού

πληθυσμού δημιουργεί οφέλη για την επανένωση.

τριμηνίας Q4).

Πόσοι εργάζονται, πόσοι είναι άνεργοι και πόσοι είναι διατεθειμένοι να εργαστούν, 15+, ΕΚκ και ΤΚκ

Πηγή: SPO 2018 LFS; CYSTAT 2018 LFS (ετήσια στοιχεία, παρόμοια με εκείνα της 4ης από τη Eurostat.

Θα υπάρχει κάποιο κοινωνικό σύστημα το οποίο θα βοηθά εκείνους οι οποίοι έχουν ανάγκη; Θα είναι ομοσπονδιακό ή θα υπάρχουν δύο ξεχωριστά συστήματα;

Μετά από ορισμένες ρυθμίσεις, τα υφιστάμενα συστήματα κοινωνικής προστασίας στην Κύπρο θα έχουν την ικανότητα να αμβλύνουν το μετασχηματισμό ολόκληρης της Κυπριακής οικονομίας μετά την επανένωση.

Εναπόκειται σε κάθε πλευρά να αποφασίσει πώς θα εξελιχθούν τα υφιστάμενα συστήματα κοινωνικών ασφαλίσεων μετά την επανένωση, ξεκινώντας από δύο παράλληλα συστήματα.

Χαρακτηριστικά, οι μικρές ομοσπονδίες έχουν ένα ενιαίο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων. Έτσι στηρίζεται η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, συγκεντρώνονται οι κίνδυνοι και μειώνονται οι διοικητικές δαπάνες σε σύγκριση με την ύπαρξη πολλαπλών συστημάτων.

Τούτου λεχθέντος, η διατήρηση πολλαπλών συστημάτων κοινωνικών ασφαλίσεων στην Κύπρο δεν θα στρέβλωνε σε σημαντικό βαθμό τα οικονομικά κίνητρα, δεδομένης της ομοιότητας ανάμεσα στα δύο σχέδια.

Είναι σημαντικό να επιτραπεί η φορητότητα των παροχών του ενός συστήματος στο άλλο για στήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.

Θα ήταν επίσης επιθυμητό τα συστήματα να συγκλίνουν με την πάροδο του χρόνου έτσι ώστε να προάγεται η ενοποίηση της αγοράς εργασίας και η βιωσιμότητα του καθεστώτος κοινωνικών ασφαλίσεων.

Πώς μπορούν οι πιο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας να συνεχίσουν να λαμβάνουν τη στήριξη που χρειάζονται;

Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο για τους φτωχότερους και τους πιο ευάλωτους στην κοινωνία.

Για παράδειγμα, η κοινωνική πρόνοια που στοχεύει τους ΤΚ μειώνει τη φτώχεια ανάμεσα στα νοικοκυριά στα οποία επικεφαλής είναι γυναίκα. Μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας είναι τα ίδια σε νοικοκυριά με επικεφαλής άντρες & γυναίκες (Παγκόσμια Τράπεζα 2019).

Χρειάζεται να γίνουν οι κατάλληλες προβλέψεις έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι αυτές οι ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού τυγχάνουν στήριξης και ότι δεν προκύπτουν κενά στην κοινωνική πρόνοια ως αποτέλεσμα της κινητικότητας και των εξελίξεων των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας είναι το κλειδί στη στήριξη των θυμάτων βίας μεταξύ συντρόφων/ενδοοικογενειακής βίας. Για τη διατήρηση των υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της εφαρμογής μιας συνολικής διευθέτησης θα απαιτηθεί η συνεργασία ανάμεσα στην αστυνομία, τις αρμόδιες αρχές υγείας, παιδείας και κοινωνικής πρόνοιας και των δύο συνιστωσών πολιτειών.

Μια τέτοια συνεργασία θα βοηθήσει στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση της κινητικότητας έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι δεν θα προκύψουν κενά στην κάλυψη.

Η καθυστέρηση της λύσης ενέχει κάποιο κόστος;

Το κόστος ενός αδιεξόδου αυξάνεται με κάθε γύρο των διαπραγματεύσεων λόγω των **διαφυγόντων οφελών**:

- Μη ικανότητα στρατηγικής τοποθέτησης ολόκληρου του νησιού στην περιοχή και περιορισμοί στην ανάπτυξη πόρων.
- Έλλειψη πρόσβασης σε θιγόμενες περιουσίες σε ολόκληρο το νησί.
- Οι δυνητικές ευκαιρίες απασχόλησης που δεν δύνανται οι ΤΚ και ΕΚ γυναίκες να επωφεληθούν στην απουσία μιας λύσης - το ποσοστό συμμετοχής των ΤΚ γυναικών στην αγορά εργασίας είναι το 50% του μέσου όρου της ΕΕ.

Αδυναμίες στην παραγωγή και την παροχή υπηρεσιών λόγω του μικρού μεγέθους των δύο οικονομιών.

Η διαφορά στο κατά κεφαλήν εισόδημα ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους μεγαλώνει με την πάροδο του χρόνου και χωρίς διευθέτηση του προβλήματος, πράγμα που σημαίνει ότι θα χρειαστούν περισσότερα χρόνια για να επιτευχθεί μια σύγκλιση ανάμεσα στα εισοδήματα μετά τη λύση.

Η καθυστέρηση της λύσης ενέχει κάποιο κόστος; (συνέχεια)

**Το κόστος μιας μη-λύσης αυξάνεται επίσης λόγω
δαπανών που συσσωρεύονται με την πάροδο του χρόνου:**

Δαπάνες άμυνας (οι οποίες στην ΕΚ πλευρά περιλαμβάνουν όχι μόνο τις δαπάνες άμυνας αυτές καθαυτές αλλά επίσης και το ένα τρίτο των ετήσιων δαπανών για την αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ, που έφθαναν στα \$17,1 εκατομμύρια (€15,2 εκατομμύρια) για την ΕΚ κοινότητα το 2019.

Αδυναμίες λόγω της αναστολής της εφαρμογής του *κεκτημένου* της ΕΕ στο Βορρά.

Η καθυστέρηση της λύσης ενέχει κάποιο κόστος; (συνέχεια)

Οι μη οικονομικές δαπάνες μιας μη-λύσης είναι πολύ ψηλές:

- Υπολογίζεται ότι 1108 ιδιοκτήτες που έχουν χάσει την περιουσία τους αποβιώνουν κάθε χρόνο χωρίς αποκατάσταση ή αποζημίωση λόγω της καθυστέρηση στην επίτευξη συμφωνίας. Οι περισσότεροι στερηθέντες ιδιοκτήτες οι οποίοι έχουν χάσει την περιουσία τους βρίσκονται τώρα σε προχωρημένη ηλικία.

Το συναισθηματικό όφελος της επανένωσης για τον υπόλοιπο πληθυσμό μειώνεται με την πάροδο του χρόνου:

- σε μια δεκαετία ποσοστό κάτω του 8% του πληθυσμού θα έχει ζωντανές μνήμες ενήλικα από τα χρόνια προ του 1974. Εάν καθυστερήσει περαιτέρω η επίτευξη μιας συμφωνίας, η επανένωση θα αποτελεί μια ασυνήθιστη έννοια για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Ποιες είναι οι σημαντικότερες πολιτικές στήριξης που απαιτούνται προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη της επανένωσης;

Όπως έχει φανεί από τις διάφορες εμπειρίες των χωρών που προσχώρησαν στην ΕΕ, η αυξημένη πρόσβαση στην αγορά δεν αποτελεί εγγύηση της οικονομικής επιτυχίας. Απαιτούνται υποστηρικτικές πολιτικές:

Επενδύσεις υποδομών για την αύξηση της ενοποίησης εντός του νησιού καθώς και μαζί με τον υπόλοιπο κόσμο: σύνδεση των οδικών αρτηριών, των λιμένων, του δικτύου ηλεκτροδότησης και του συστήματος υδατοπρομήθειας για ενίσχυση του εμπορίου, του τουρισμού και των επιχειρήσεων.

Πολιτικές διευκόλυνσης της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και του κεφαλαίου εντός της Κύπρου (εναρμόνιση των συστημάτων και αμοιβαία αναγνώριση πιστοποίησης).

Διευκόλυνση της ζωής για τον ιδιωτικό τομέα μέσω μειωμένης γραφειοκρατίας και ενός ευρύτερου και ισχυρότερου χρηματοπιστωτικού τομέα.

Σταθερό μακροοικονομικό, δημοσιονομικό πλαίσιο.

Παροχή βοήθειας στις ευάλωτες ομάδες με μέτρα κοινωνικής προστασίας κατά τη μεταβατική φάση για ελαχιστοποίηση του κόστους προσαρμογής (στήριξη για την ανεύρεση νέων πηγών εισοδήματος, εκ νέου επιμόρφωση, παροχή βοήθειας στους εκτοπισθέντες).

Ποιες πολιτικές μπορούν να στηρίξουν μια πιο ισότιμη διοχέτευση των οφελών της επανένωσης ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες;

Ενίσχυση της ισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων:

- πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας
 - επιβολή των μη διακρίσεων στις προσλήψεις και τις αμοιβές
 - αντιμετώπιση της ανισότητας σε επίπεδο φύλων μέσω προορατικών υπηρεσιών αγοράς εργασίας, και
- κατάρτιση και στήριξη γυναικών που επιδιώκουν να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας και εκείνων οι οποίες δεν ολοκλήρωσαν τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία.

Εμβάθυνσης των χρηματοοικονομικών γνώσεων και των ικανοτήτων διαχείρισης.

Πρωώθηση της φωνής και της αυτενέργειας, προαγωγή αποτελεσματικότερης διαχείρισης περιουσιών και περιουσιακών στοιχείων.

Ασφαλείς και αξιόπιστες δημόσιες μεταφορές για την προαγωγή της κινητικότητας, ιδιαίτερα για φτωχότερες και απομονωμένες γυναίκες.

Προαγωγή υπηρεσιών και νομικής επιβολής για την πρόληψη και προστασία των θυμάτων έμφυλης βίας.

Μείωση της αβεβαιότητας γύρω από το θέμα της επανένωσης και του αντικτύπου της στην καθημερινή ζωή, καθώς και μέσω μιας γωνίας ανθρώπινης ασφάλειας.

Αυτό θα χρειαστεί να στηριχθεί μέσω **της συνεκτίμησης της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό**, θα πρέπει να διατεθούν πόροι για την αντιμετώπιση των αναγκών και μέσω **της ενίσχυσης της φωνής των γυναικών και των ηγετικών τους ικανοτήτων στην κοινωνία.**

Η στήριξη των γυναικών στο χώρο εργασίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας αλλά παράλληλα θα προωθήσει περαιτέρω την ισότητα ανάμεσα στα φύλα

Πολιτικές που στηρίζουν τις οικογένειες με μικρά παιδιά και μειώνουν τον αντίκτυπο της παροχής φροντίδας στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας:

- Οι εργαζόμενοι νεαρότερης ηλικίας είναι χαρακτηριστικά πιο ευέλικτοι στις προσαρμογές της αγοράς εργασίας σε σύγκριση με τους μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενους. Ωστόσο, η ευελιξία μειώνεται με την άφιξη των παιδιών - επηρεάζοντας τις μητέρες και γιαγιάδες.

Και στις δύο κοινότητες, η επέκταση των οικονομικά προσιτών και προσπελάσιμων υπηρεσιών παιδικής φροντίδας έχει τη δυνατότητα να στηρίζει την προσφορά εργασίας τόσο των εργαζόμενων μητέρων όσο και των γιαγιάδων.

1

Επέκταση της διαθέσιμης προσφοράς και της οικονομικής προσβασιμότητας των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας για παιδιά μικρής ηλικίας:

- Θεωρείται μια από τις τρεις πιο αποτελεσματικές πολιτικές αντιμετώπισης των φραγμών στην απασχόληση των γυναικών από σχεδόν τα δύο τρίτα των χωρών μελών του ΟΟΣΑ (ΟΟΣΑ, 2017).

Υπάρχει σημαντικό κενό χρόνου ανάμεσα στο τέλος της άδειας λόγω μητρότητας και της πλήρους στήριξης της βρεφονηπιακής ηλικίας τόσο στην ΤΚ όσο και την ΕΚ κοινότητα, αφήνοντας τις οικογένειες και ιδιαίτερα τις γυναίκες να συνδυάσουν με εξαιρετική δυσκολία τις ανάγκες όλων των μελών της οικογένειας.

Οι δαπάνες παιδικής φροντίδας που έχουν να αντιμετωπίσουν τα νοικοκυριά μπορούν να μειωθούν μέσω διαφόρων προσεγγίσεων, όπως παροχή δωρεάν ωρών παιδικής φροντίδας βάση εισοδηματικών κριτηρίων, ελαφρύνσεις για παιδική φροντίδα ή απευθείας μεταφορές.

Ο χρόνος και ο τόπος όπου παρέχονται οι υπηρεσίες παιδικής φροντίδας έχουν κρίσιμη σημασία για να διασφαλίζεται ότι ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού.

Η στήριξη των γυναικών στο χώρο εργασίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας αλλά παράλληλα θα προωθήσει περαιτέρω την ισότητα ανάμεσα στα φύλα(συνέχεια)

2

Η ενίσχυση των εγκαταστάσεων επιτόπου

για στήριξη των εργαζόμενων γονέων με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας τα οποία χρειάζονται φροντίδα μετά το σχολείο:

Οι γονείς αναφέρουν ότι υφίστανται μεγάλη πίεση χρόνου σε σχέση με τη φροντίδα των παιδιών σχολικής ηλικίας μετά το σχολείο. Αυτό επηρεάζει τις επιλογές απασχόλησης των γυναικών.

Η στήριξη επιτόπιων υπηρεσιών φροντίδας μετά το σχολείο θα ενισχύσει την ικανότητα των οικογενειών να διαχειριστούν αυτά τα πρακτικά προβλήματα και θα μειώσει τον αντίκτυπο στην εργασία.

3

Στήριξη της ισότητας γονικών δικαιωμάτων: γονική άδεια μετ' αποδοχών

Περιορισμοί στην ευελιξία των πολιτικών άδειας μητρότητας ή πατρότητας μειώνουν την ικανότητα των γονέων να αξιοποιήσουν τα επιδόματα άδειας τους με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους.

Η συμμετοχή του πατέρα περιορίζεται αντί να ενθαρρύνεται λόγω χαμηλής περιόδου άδειας πατρότητας και στις δύο κοινότητες (2 ημέρες στην ΤΚ κοινότητα και 2 εβδομάδες στην ΕΚ κοινότητα) και λόγω της γονικής άδειας άνευ αποδοχών (στην ΕΚ κοινότητα).

Η άδεια μετ' αποδοχών έχει όφελος! Η άδεια πατρότητας και η γονική άδεια μετ' αποδοχών αυξάνει την εμπλοκή, βελτιώνει τα αποτελέσματα στα παιδιά και ενθαρρύνει τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Η στήριξη των γυναικών στο χώρο εργασίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας αλλά παράλληλα θα προωθήσει περαιτέρω την ισότητα ανάμεσα στα φύλα(συνέχεια)

Επιβολή των μη διακρίσεων στις προσλήψεις και τις αμοιβές:

- Το μισθολογικό χάσμα και το χάσμα των απολαβών μεταξύ των φύλων αντανακλά: διαχωρισμό σε μορφωτικό επίπεδο και σε επίπεδο επαγγελματικών κλάδων, λιγότερες γυναίκες σε ηγετικούς και διοικητικούς ρόλους. Η απλήρωτη εργασία επίσης συνδέεται με τις διακρίσεις στις προσλήψεις, τις αμοιβές και την ανέλιξη σταδιοδρομίας.
- Παράλληλα με την επιβολή της νομοθεσίας σε θέματα αμοιβών, προσλήψεων και πρακτικών προαγωγών, η αύξηση της διαφάνειας και της ευαισθητοποίησης του κοινού μπορεί να αναγνωρίσει τις καλές πρακτικές και να τονίσει τις κακές.
- Για παράδειγμα, πρωτοβουλίες διαφάνειας των αμοιβών, προώθηση βέλτιστων πρακτικών για κατευθυντήριες γραμμές προσλήψεων και αμοιβών και προσεγγίσεις ενίσχυσης των προοπτικών φύλου στις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Η στήριξη των γυναικών στο χώρο εργασίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας αλλά παράλληλα θα προωθήσει περαιτέρω την ισότητα ανάμεσα στα φύλα(συνέχεια)

Στήριξη των μεταβατικών σταδίων στη διάρκεια του βίου, πλαίσιο προαγωγής της (επαν)ένταξης καθώς αυξάνονται οι ευκαιρίες:

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξειδικευμένες υπηρεσίες της αγοράς εργασίας και ειδική κατάρτιση για την επανένταξη των γυναικών οι οποίες έχουν επιλέξει να κάνουν μια παύση στη σταδιοδρομία τους ή οι οποίες δεν ήταν σε θέση να κάνουν τη μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας.

Υπηρεσίες με επίκεντρο τη στήριξη των υποψηφίων κατά την αναζήτηση εργασίας, την ενθάρρυνση των μη τεχνικών δεξιοτήτων (soft skills), την συμπλήρωση στοχευμένων κενών γνώσεων και εκπαίδευσης και των γλωσσικών ικανοτήτων.

Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την προώθηση των αυτοαπασχολούμενων και επιχειρηματιών γυναικών – όπως ατομική καθοδήγηση, επικέντρωση στις επιχειρηματικές δεξιότητες, παροχή συμβουλών (mentoring) και δημιουργία ευκαιριών δικτύωσης.

Η στήριξη των γυναικών στο χώρο εργασίας θα ενισχύσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας αλλά παράλληλα θα προωθήσει περαιτέρω την ισότητα ανάμεσα στα φύλα(συνέχεια)

Εμβάθυνση των χρηματοοικονομικών γνώσεων και των ικανοτήτων διαχείρισης

Παρατηρείται και στις δύο κοινότητες ο επιμερισμός της ευθύνης για τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων. Σε νοικοκυριά στα οποία οι γυναίκες έχουν το ρόλο του δευτερεύοντα εισοδηματία ή δεν εργάζονται, υπάρχουν διακρίσεις που συνδέονται με το ποιος έχει το λόγο για τη λήψη αποφάσεων εντός του νοικοκυριού.

Καθότι η οικονομική διαχείριση δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη σε όλα τα νοικοκυριά, αυτό θα έχει αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται μελλοντικά οι ροές των εσόδων αλλά αντανακλά και στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα περιουσιακά στοιχεία για σκοπούς επενδύσεων.

Προγράμματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης μπορούν να στοχεύουν την ικανοποίηση των αναγκών διαφορετικών ομάδων γυναικών, π.χ. κατάρτιση σε επιχειρηματικές δεξιότητες για αυτοαπασχολούμενες εργαζόμενες, για τη χρήση ψηφιακών χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών ή για το φάσμα των διαθέσιμων χρηματοπιστωτικών προϊόντων.

Οι ασφαλείς και αξιόπιστες δημόσιες μεταφορές μπορούν να στηρίξουν μεγαλύτερη ισότητα ανάμεσα στα φύλα ενισχύοντας την κινητικότητα και προάγοντας τον τουρισμό

Η κινητικότητα των γυναικών περιορίζεται λόγω πρόσβασης των μεταφορών και προβλημάτων ασφάλειας των δημοσίων χώρων.

Παρότι οι περισσότερες οικογένειες διαθέτουν αυτοκίνητο, η πρόσβαση στα αυτοκίνητα παρέχεται κατά προτεραιότητα στον κύριο κουβαλητή της οικογένειας. Αυτό επηρεάζει κυρίως γυναίκες από τις φτωχότερες οικονομικές τάξεις, σε πιο απομονωμένες περιστάσεις.

Ο αντίκτυπος των περιορισμένων δημοσίων μεταφορών γίνεται αισθητός με πολλαπλούς τρόπους:

• Μειώνει τις τοποθεσίες στις οποίες μπορεί να εξετάσει κανείς το ενδεχόμενο να εργαστεί λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων μετάβασης προς και από τον τόπο εργασίας

• Επηρεάζει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και εκπαιδευτικές δυνατότητες σε πιο απομακρυσμένα μέρη.

• Εμποδίζει την κινητικότητα σε ολόκληρο το νησί για εκείνα τα άτομα που δεν έχουν πρόσβαση σε αυτοκίνητο.

• Αυξάνει τα προβλήματα ασφαλείας, ιδιαίτερα τη νύχτα, και μειώνει τη συμμετοχή των γυναικών σε δημόσιους χώρους.

Σημαίνει ότι οι πρακτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γονείς για τη φροντίδα μετά το σχολείο συνεχίζονται και για παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας.

Ένα ενισχυμένο σύστημα δημοσίων μεταφορών στηρίζει την αύξηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού και των μαθητών/φοιτητών και προωθεί επίσης τη δυνατότητα αύξησης του τουρισμού σε ολόκληρο το νησί.

Πόσο θα στοιχίσει η υλοποίηση υποστηρικτικών πολιτικών;

Εάν εντοπιστούν και υλοποιηθούν με τη δέουσα προσοχή έργα υποδομής στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και των υδάτων, τότε αυτά θα αποτελούν επένδυση αντί για κόστος και θα επιφέρουν οικονομικά οφέλη σε ολόκληρο το νησί.

Οι απαιτήσεις για δημόσιες επενδύσεις για την επανασύνδεση των υποδομών σε ολόκληρο το νησί υπολογίζονται στα €580 εκατομμύρια για τις μεταφορές, €325 εκατομμύρια για τον τομέα της υδατοπρομήθειας και €180 εκατομμύρια για την ενέργεια.

Θα είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν οι εγχώριες και εξωτερικές ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης, καθώς και η δημόσια χρηματοδότηση, συμπεριλαμβανομένων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.

Η εμπειρία των υστερουσών περιφερειών σε άλλες οικονομίες της ΕΕ με τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία υποδεικνύει ότι η κυριότερη πρόκληση θα έγκειται στην απορρόφηση των κονδυλίων.

Ως εκ τούτου, είναι κρίσιμης σημασίας να βελτιωθεί η διοικητική ικανότητα, συμπεριλαμβανομένων και των δήμων, για να διασυνδεθούν οι ευκαιρίες παραγωγικών επενδύσεων στα διαθέσιμα δημόσια κονδύλια.

**Ξεκινήστε τώρα
να
προετοιμάζεστε
έτσι ώστε να
είστε έτοιμοι να
αρπάξετε την
ευκαιρία...**

Συμπέρασμα (1)

7 στους 10
Ελληνοκύπριους και
Τουρκοκύπριους επιθυμούν
μια λύση στο Κυπριακό
πρόβλημα, αλλά υπάρχουν
ανησυχίες σε ότι αφορά τον
διαφορετικό οικονομικό
αντίκτυπο και τις διαφορετικές
κοινωνικές πτυχές μιας λύσης
και το πώς αυτά θα
μεταφράζονται στην
καθημερινότητα των Κυπρίων
αντρών και γυναικών.

Μια μεγάλη πλειοψηφία
και στις δύο κοινότητες
συμφωνούν επίσης ότι
θέλουν να είναι καλύτερα
ενημερωμένοι σχετικά με το
περίγραμμα μιας λύσης και
να είναι σε θέση να παρέχουν
επικοινωνητικά σχόλια στις
αντίστοιχες ηγεσίες τους.

Κοινωνικές
δραστηριότητες προβολής
για ενημέρωση και
αντιμετώπιση των
ανησυχιών εντός και των
δύο κοινοτήτων σε ότι
αφορά την αντίκτυπο μιας
λύσης θα συμπληρώσουν τα
κενά γνώσεων, θα
οικοδομήσουν εμπιστοσύνη
και θα εξασφαλίσουν
στήριξη υπέρ της λύσης

Συμπέρασμα (2)

Μια συνολική διευθέτηση του προβλήματος θα ανοίξει ένα παράθυρο ευκαιρίας για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη σε ολόκληρο το νησί.

Αναμένεται να δώσει ώθηση στις επενδύσεις, να τονώσει το εμπόριο και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας. Θα προάγει την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και τη σύγκλιση των εισοδημάτων σε ολόκληρο το νησί και με πιο προηγμένες οικονομίες της ΕΕ.

Η καθυστέρηση της λύσης θα οδηγήσει σε αύξηση του οικονομικού και μη-οικονομικού κόστους.

Προκειμένου να μεγιστοποιήσουν αυτή την ευκαιρία, η ΕΚ και η ΤΚ κοινότητα θα πρέπει να υιοθετήσουν σωστές αποφάσεις πολιτικής και θεσμικές αποφάσεις και να υλοποιήσουν αποτελεσματικά οποιαδήποτε συμφωνία.

Με την προϋπόθεση ότι εφαρμόζονται οι κατάλληλες υποστηρικτικές πολιτικές και ότι μειώνονται οι υφιστάμενοι φραγμοί που περιορίζουν την οικονομική συμμετοχή των γυναικών, η επανένωση θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας «μεγαλύτερης πίτας» την οποία θα πρέπει να μοιραστούν πιο ισομερώς και οι δύο πλευρές, άντρες και γυναίκες.

**Δεν πρόκειται για
διαμοιρασμό
των οφελών...**

**...πρόκειται
για αύξηση
των οφελών**

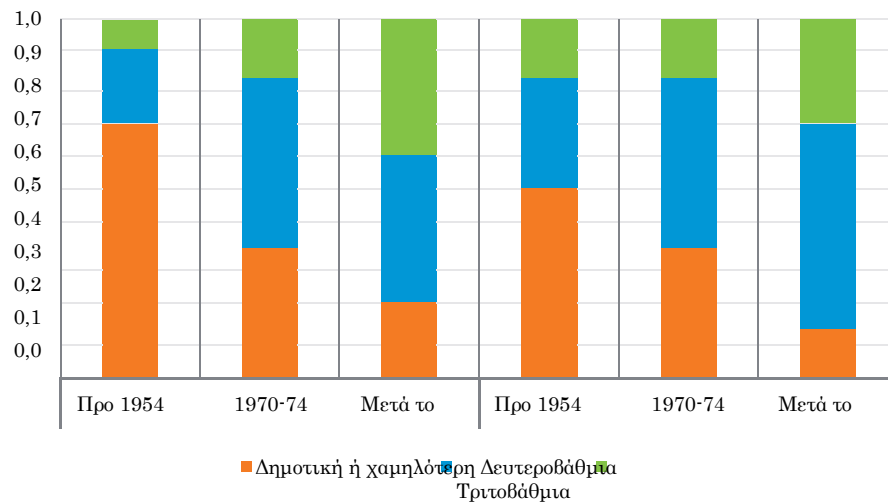
Τεχνικό παράρτημα

Επιλεγμένοι δείκτες

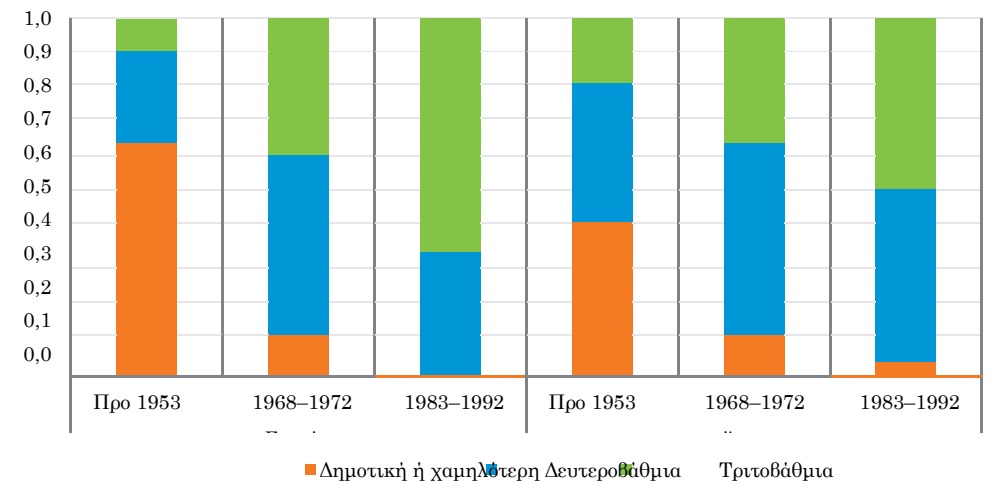
Τα μορφωτικά επίπεδα αυξήθηκαν από τη μια γενεά στην άλλη: γεφυρώνοντας το χάσμα ανάμεσα στα φύλα και αυξάνοντας την παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού

Σχεδιάγραμμα 1 Συμπλήρωση εκπαίδευσης ανάλογα με το έτος γέννησης

Πίνακας α: ΤΚ κοινότητα

Πίνακας β: ΕΚ κοινότητα

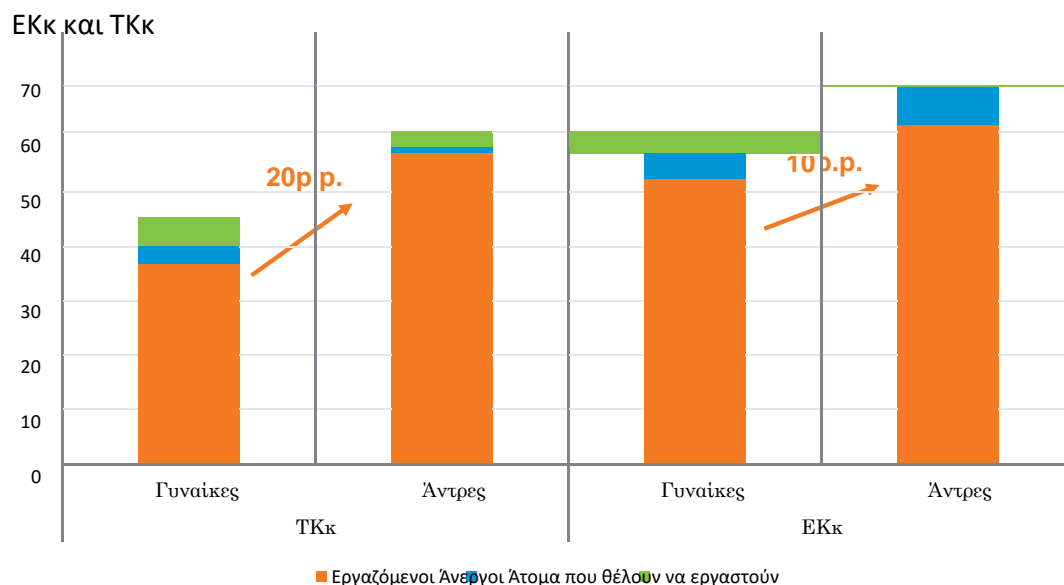
Πηγή: ΤΚκ, Παγκόσμια Τράπεζα (2019) με βάση τη μελέτη HBS 2014/15.

Πηγή: ΕΚκ, Έρευνα για το Εργατικό Δυναμικό 2017.

Ωστόσο, παρά το γεφύρωμα των διαφορών σε ορισμένα επίπεδα, τα κοινωνικά στερεότυπα στο σχολείο και εκτός αυτού εξακολουθούν να οδηγούν τα αγόρια και τα κορίτσια σε διαφορετικά μονοπάτια - τροφοδοτώντας τις εκπαιδευτικές επιλογές, προσδοκίες, απόψεις του ρόλου στην κοινωνία και του μέλλοντός τους (Angeli, MIGS 2018).

Διαφορές των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα στα φύλα για άτομα άνω των 15 ετών, όπως φαίνονται σαφώς το 2018

Σχεδιάγραμμα 2 Απασχόληση, ανεργία και άτομα που είναι έτοιμα να εργαστούν, 15+, ΕΚκ και ΤΚκ

Τα καλά νέα: το χάσμα ανάμεσα στα φύλα έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην ΕΚ κοινότητα — 1991 χάσμα 31p.p. σε σύγκριση με 10p.p. σήμερα - λόγω της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

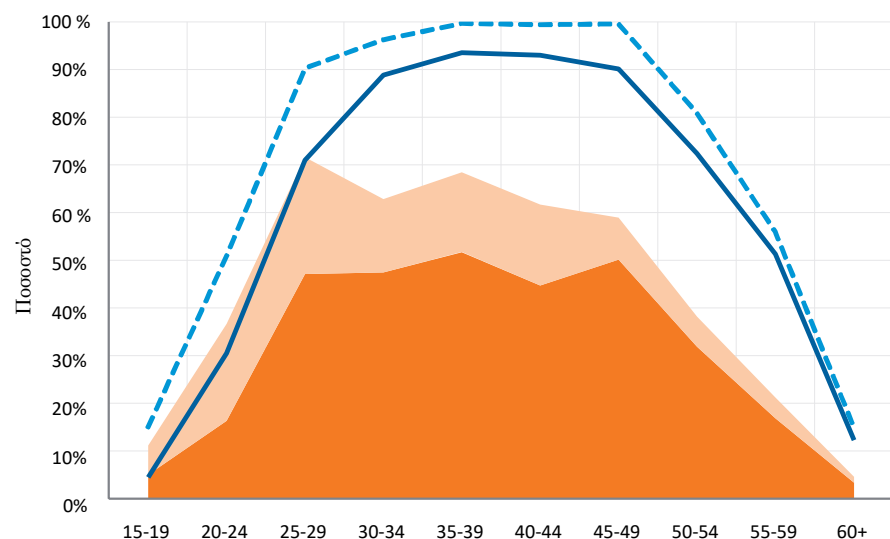
Και στην ΤΚ κοινότητα από 26,6 p.p. το 2007 στο 20p.p. το 2018.

Αλλά: ο ορατός κάθετος και οριζόντιος διαχωρισμός και η περιορισμένη επιβολή της νομοθεσίας για τις διακρίσεις φύλου στο χώρο εργασίας συμβάλλουν στη διεύρυνση του χάσματος στους μισθούς και τις συντάξεις των δύο φύλων. Οι δείκτες ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής υποδεικνύουν προβλήματα που σχετίζονται με αντιμετώπιση διπλών καθηκόντων σε μια μέρα.

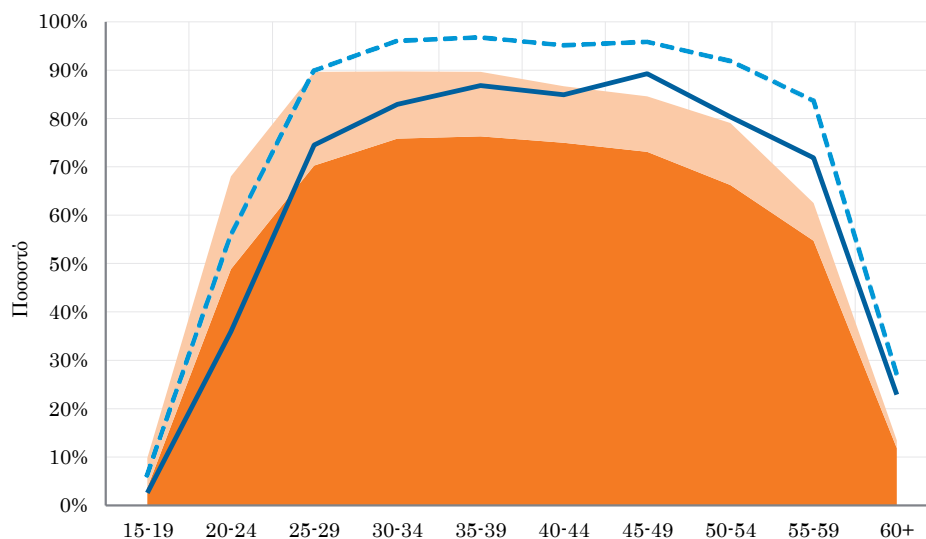
Το χάσμα ανάμεσα στα φύλα διαφέρει ανάλογα με την ηλικία, και υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό αναξιοποίητων ατόμων που είναι διατεθειμένοι να εργαστούν.

Σχεδιάγραμμα 3 Ποσοστό αντρών και γυναικών που εργάζονται ανά ηλικία, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που είναι διατεθειμένοι να εργαστούν

Πίνακας α: ΤΚκ, με βάση την Έρευνα για τον Προϋπολογισμό των Νοικοκυριών του 2014/2015 Πίνακας β: ΕΚκ, Έρευνα για το Εργατικό Δυναμικό του 2017

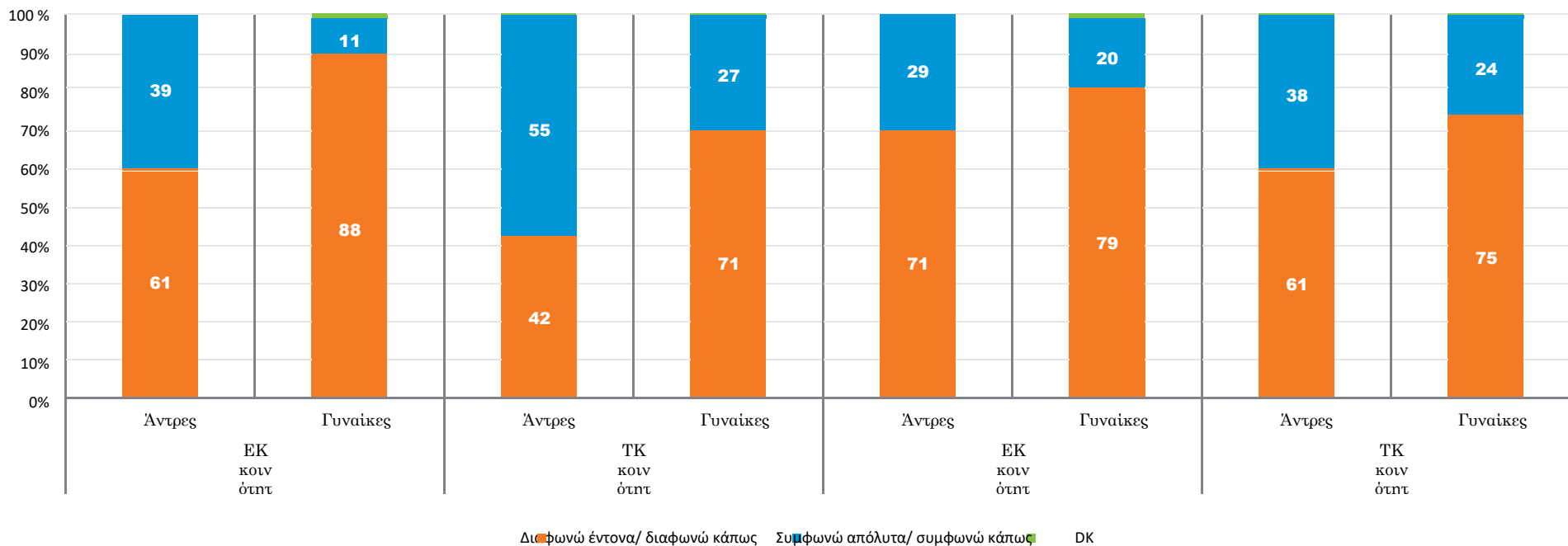
■ Συν γυναίκες που δεν εργάζονται, διατεθειμένες να
■ εργαστούν Ποσοστό απασχόλησης - γυναίκες
- - - Συν άντρες που εργάζονται, διατεθειμένες να εργαστούν
— Ποσοστό απασχόλησης - γυναίκες

■ Συν γυναίκες που δεν εργάζονται, διατεθειμένες να
■ εργαστούν Ποσοστό απασχόλησης - γυναίκες
- - - Συν άντρες που εργάζονται, διατεθειμένοι να εργαστούν
— Ποσοστό απασχόλησης - άντρες

Τα στερεότυπα φύλου εμμένουν και συμβάλλουν στις επιλογές εκπαίδευσης, τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και τις επιλογές σταδιοδρομίας

Σχεδιάγραμμα 4 Στερεότυπα φύλου στην ΕΚ και την ΤΚ κοινότητα

Πηγή: Dagli Hustings et al. (2018a και 2018b). Σε αυτές τις εκθέσεις υπάρχει μια πιο περιεκτική δέσμη δεικτών που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση.